

**Sprehodi po
knjižnem trgu**

Diana Pungeršič

Nataša Sukič:
Bazen.

Maribor: Litera (Knjižna zbirka Piramida), 2017.

Foto: Amadeja Smrekar

Bazen je po načinu pripovedi prepoznavno *sukičevski*, fragmentaren in inovativen, hkrati pa knjiga poraja številne bralne asociacije. Če se omejim le na nedavno domačo knjižno produkcijo, so *Ime mi je Damjan* in *Noben glas* Suzane Tratnik ter *Bojne barve* Jedrt Lapuh Maležič prozna dela, s katerimi je mogoče povleči precej vzporednic; v izbiri najstniških protagonistk, tematizaciji oblikovanja (lezbične) identitete in sploh tegob (prezgodnjega) odraščanja. V središču zanimanja teh del je individuacija posameznice v trku s samo seboj, družino in družbo, osredotočajo se namreč na proces (identitetne) levitve, ki je najintenzivnejša (in neizogibna) ravno na prehodu iz najstništva v odraslost oziroma iz ene istovetnosti v drugo. To eno (literarno) bolj vznemirljivih, vendar tudi psihosocialno zahtevnih obdobij v človekovem življenju skuša *Bazen* ujeti v vsej kompleksnosti, nanj gleda skozi oči (in telo) devetnajstletne pripovedovalke in dveh njenih sošolk, ki tvorijo nekakšen prijateljsko-ljubezenski trikotnik: "Osemnajst let imamo, še malo in bomo devetnajst. In vse je še pred nami." Skozi razdrobljeno pripoved se potapljamo vedno globlje, v družinska ozadja, izrisujejo se psihološki profili in spoznavamo motivacijo in medsebojna razmerja, dokler naposled ne trčimo ob dno. Sicer z (dobrohotnim) odprtim koncem, ko je 'izplavanje' zanje še mogoče.

Knjiga se tako dotika tudi tabujske problematike zaključne faze odraščanja, zlasti deklet na prehodu v polnofunkcionalno odraslost. In prvi

bralni vtis je zaradi naracije morda res, da se izbranih tem zgolj dotika, toda končna sestavitev pripovednih/motivnih okruškov priča o nasprotnem – domala rentgenski preslikavi njihovih življenj in teles. Kajti notranji svet protagonistk, njihovo čustvovanje, doživljanje, strahovi, želje, vizije, pričakovanja ... se praviloma manifestirajo prav na in v telesu: “*Oli je kot družinski rokopolis, njeno telo je krik in vsa žalost njene družine je z velikimi črkami izpisana na njej /.../.*” Bazen s sistematičnim osredotočanjem na fizično manifestacijo duševnih stisk postane nekakšno akumulacijsko jezero (psihofizičnih) zlorab, (samo)represij, (samo)zatiranja: od anoreksije, ki ji podležeta pripovedovalka in njena prijateljica Oli (“*/P/redebela sem, reče in si grize spodnjo ustnico, poglej, vidiš, mi pokaže celulit, ki se ji nabira na stegnih, počutim se kot ptič, ujet v vreči. Sovražim se! Sovražim svoje telo!*”), preko materinega samoomamljanja s cigaretami, kavo in antipsihotiki, mimo “spravljivega” seksa Oljinih staršev, potem ko se oče tudi fizično znese nad mamo, mimo domnevnih spolnih zlorab in vse do bolj “klasičnega” starševskega teroriziranja otrok v obliki forsiranja lastnih vizij glede njihovega videza in življenjskega poslanstva. Pripovedovalkina mama se z vsemi razpoložljivimi sredstvi loti maltretiranja hčerke, iz katere hoče ustvariti slavno pianistko, prav takšno, kakršna sama zaradi nesreče nikoli ni postala. Pri čemer je ravno napetostni odnos med materjo in hčerko, med staršem in otrokom, eden pomembnejših votkov *Bazena*. Pripoved nenehno teži k razkrivanju in raziskovanju globljih vzrokov ... denimo nizke samopodobe in posledičnega samonasilništva protagonistk, najsi bo odraščajočih ali odraslih. Subtilno odstiranje ozadja, širše slike je tako ena prepričljivejših plati romana, ki se težavnih tem, kot so družinsko nasilje, disfunkcionalni (partnerski) odnosi, nevarna spolnost, neželena nosečnost, splav in celo poskus samomora, loteva z globljim uvidom in občutljivostjo za psihosocialno strukturo posameznika.

Pripoved se res pretežno fokusira na dekleta in ženske, moški so v manjšini in praviloma disfunkcionalni, povzročitelji zla, za družino (ženo in otroka) nujno pogubni – varajo, odhajajo (tudi na drugi svet), ker ne zdržijo lastne resničnosti, ali pa se nad ženskami mačistično izživljajo. Izstopajoče negativno prikazovanje moških likov uravnotežijo neidealizirani ženski liki z vsemi njihovimi težavami in temnejšimi platmi. Matere duševno in telesno dobesedno razpadajo (vključno z dementno babico) in so v svoji vdanosti v usodo (beri v vdanosti možu) svojim hčeram vse prej kot vzornice. Čeprav govorimo o “cvetlični” generaciji, ki je na lastni koži izkusila seks, droge in rokenrol, so to danes bolj ali manj konservativne ženske, zmrcvarjene od življenja, njihov revolucionarni duh je preprosto izpuhtel: “*a-ah, resnično*

življenje je čisto druga pesem, eno je iluzija, norost, omama, drugo pa realnost, reče mama, ko jo sprašujem o tem, kakšna je bila, ko je bila stara toliko, kot sva zdaj stari midve z Oli; *tisto je bil eskapizem v eksistencialnem blodnjaku. Takrat smo vsi brali Sartra in Castanedo in vse to, bili smo čisto zmešani, a potem nekega dne odrasteš, odpreš oči in dojameš, da je resnično življenje vse kaj drugega, čisto druga zgodba.*” A odpreti oči, kot kaže Bazen, še ne pomeni tudi videti, in tako protagonistkina mama iz ene omame v življenjski krizi preide v drugo, pri tem pa očitno spregleduje resnično naravo svoje hčerke, ki ne želi postati slavna pianistka (tudi tu se odpor manifestira telesno, v zakrčenem mezincu) in ki so ji vseč “fantovska” oblačila, saj res “*nikoli ne razmišlja o sebi kot o puncu*”.

Dekleta s pripovedovalko na čelu so nadpovprečno razgledane in načitane gimnazijke, njihov (zlasti pripovedovalkin in Izin) referenčni okvir je pretehtan in jasno feministično opredeljen; o njem izvemo zlasti iz vmesnih pripovedovalkinih dnevniških zapiskov oziroma zabeležk citatov (grafično ločenih), ki prekinjajo posamezne zgodbene dele, hkrati pa natančno mapirajo kulturnoreferenčne vire. “Uporništvo” (kot pač inherentni del odraščanja) se tako ne manifestira le skozi oblačilno kulturo (“Mama noče, da se oblačim v prevelike puloverje, v viseče hlače in bulerje, *to je preveč fantovsko*, reče, *taka že ne boš hodila v šolo in tudi na nastope ne /.../*”), prehranjevalni režim (anoreksija, vegetarijanstvo), spolnost, kajenje (tudi marihuane), alkohol ali pobege v osamo (v zapuščeno tovarno), temveč tudi v obliki visokih idealov in etičnih razmislekov v odnosu do živali, narave, svobode posameznika, tudi zanimanju za različne vzhodnjaške duhovne tradicije, ki jih dekleta izoblikujejo ravno ob izbrani literaturi, glasbi, filmih ... Pri svetovnonazorski identifikaciji imajo pravzaprav ključno vlogo. Protagonistke se do sveta ves čas intenzivno opredeljujejo, posebej pripovedovalka je s svojim kritičnim pogledom in intelektualno željo na poti, da postane angažirana intelektualka. Ne nazadnje jo prav obveščenost in kritično mišljenje tudi relativno gladko pelje prek ponotranjenega družbenega predsodka o grešnosti lezbične ljubezni: “*Ne smem*, pomislim, a me njen vonj po soncu in smoli posrka.” Svojo lezbično identiteto sprejme in zaživi brez večjih notranjih bojev. K čemur nedvomno prispevajo tudi okoliščine: prihod Ize, ki že ima lezbično izkušnjo iz tujine in bolj trdno istovetnost, nemara tudi zaradi bolj svobodomiselnih mame, lokalne infrastrukturne možnosti (Monokel) oziroma sam obstoj lezbične skupnosti. Ljubezenske težave na lepem postanejo “zgolj” ljubezenske težave, kot jih je Nataša Sukič že tematizirala v več svojih delih, saj lezbični odnos ni imun na minljivost oziroma ne prinese samodejno srečnega partnerskega življenja/

konca. Tudi tu prihaja do ljubosumja, nesoglasij, trenj... nemara še toliko večjih, kadar že samo po sebi težavno in zapleteno individuiranje dodatno otežuje disfunkcionalno psihosocialno družinsko okolje posameznice.

Čeprav je *Bazen* po literarnem zastavku povsem "odraslo" delo, ga lahko predvsem zaradi tematike, tesno vezane na odraščanje in individuacijo, razumemo tudi kot večnaslovniško literaturo, nemara celo problemsko. Če odmislimo nekoliko tendenčno negativno slikanje moških, se moč te pisave skriva ravno v neambicioznosti in nepretencioznosti razdrobljene pripovedi brez posebne zgodbene niti z nekaj ključnimi dogodki, ki pa v celoti ustvari prepričljive ženske like in ponudi dragocene vpogleds v njihova krhka telesa in dramatična doživljanja na poti v (ne)zeleno odraslost.